

RENÉSZET - TUDOMÁNY - AKTUALITÁSOK

A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével

KONFERENCIAKÖTET 2021

RENÉSZET-TUDOMÁNY-AKTUALITÁSOK - 2021

A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével

Online konferenciakötet

Szerkesztette:

Baráth Noémi Emőke

Mezei József

Doktoranduszok Országos Szövetsége Kiadó

Doktoranduszok Országos Szövetsége

Rendészettudományi Osztály

Budapest

ISBN: 978-615-5586-89-7

A kötetben megjelent tanulmányok szakmai lektorai és szekcióvezetői:

Dr. Auer Ádám
Dr. Farkas Johanna
Dr. Hegedűs Judit
Dr. Kemény János
Dr. Regényi Kund
Dr. Ritecz György
Dr. Tóthi Gábor
Prof. Dr. Sallai János
Dr. Czenczer Orsolya

A Doktoranduszok Országos Szövetsége Rendészettudományi Osztály 2020/2021-es év tisztségviselői és a konferencia szervezői:

Baráth Noémi Emőke- elnök
Mezei József -általános alelnök
Kovács Szitkay Eszter - titkár
Fekete Márta- büntetés-végrehajtási területért felelős tudományos referens
Schmidt Laura - kommunikációs referens
Szigetvári Oszkár - rendőrségi területért felelős tudományos referens
Beke József - nemzetbiztonsági területért felelős tudományos referens
dr. Pozsgai Petra – nemzetközi referens
Görömbei Zoltán- osztálytag
Molnár Tamás -osztálytag
Suhajda Attila -osztálytag
Pászti Péter - osztálytag

A kötet a Rendészet-Tudomány-Aktualitások 2021. A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével című tudományos konferencián elhangzott előadásokat tartalmazza.

A rendezvény az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett Nemzeti Tehetség Program NTP-FKT-M-18-0003 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Tartalomjegyzék

Pék Richárd Tamás: A terrorizmus jelzőinek hullámaiban	5
Nagy Melánia: Kiskorúak a frontvonalon	15
Tózsér Erzsébet: Megoldások az USA rendészeti szerveinek munkaerőválságára és azok hazai adaptálásának lehetőségei	23
Héder Klára: Megfigyeléssel kapcsolatos civil és rendvédelmi attribúciók	32
Bálint Krisztián: Biztonsági kamerákon alapuló hallgatói jelenléti ívkészítő rendszer analitikai funkciói	42
Tegyei Andrea: Gondolatok a rendőri motivációról	50
Borbély Zsuzsanna: Munkahelyi stressz és a koronavírus-járvány első hulláma a rendőrtanulók körében	57
Mozsonyi Norbert: Új technológiákból eredő globális fenyegetések, nemzetbiztonsági, adatvédelmi szempontjai a magánszféra tükrében	67
Suhajda Attila: Integrációs tapasztalatok Ausztriában és Németországban 2015 után	80
Rezsneké Zsombor: Rakétaképesség a Világűrbe	89
Bereczky Nikolett: A győzelem a döntési térben, az győzelem a csatatéren	98
Véger Alexandra: Koronavírus-helyzet kezelés a magyar börtönökben	107
Ivanics Zsófia: A fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó szakirodalom főbb irányai	114
Bellavics Mária Zsóka: A pszichiátriai állapot és a börtönökben mutatott szabálysértő viselkedés összefüggései	122
Baráth Noémi Emőke: A kriminálpszichológiai attitűd megjelenése a rendőr hallgatók körében.....	132
Papp Petra: Gondolatok a bűnmegelőzésről	138
Molnár Alíz Zsuzsanna: Emberi kapcsolatok hiánya és illegális gyülekezések a járványhelyzetben.....	147
Fodorné Zagyai Orsolya: Az egészségügyi adatok védelme az e-health technológiák tükrében	159

Ivanics Zsófia: A fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó szakirodalom főbb irányai¹

Absztrakt

A fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó szakirodalom igen széleskörű, ugyanakkor meglehetősen töredezett. A témával foglalkozó írások között egyebek mellett találunk a fogvatartotti munkáltatás történeti gyökereivel, a rabszolgasághoz, vagy a kényszermunkához fűződő viszonyával, a fogvatartotti munkáltatás munkajogi vonatkozásaival, a fogvatartás során végzett munka szabadulás utáni életre gyakorolt hatásaival és a munkaerőpiaci esélyekkel, a börtönmunkáltatási rendszerek jellegzetességeivel, a börtönipari komplexum anomáliáival, illetve a börtönmunka politikai gazdaságtanával foglalkozó munkákat. Jelen írás a fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó vizsgálódások főbb vonulatait tekinti át és foglalja egyfajta rendszerbe, kitérve a szakirodalom alapján kirajzolódó néhány hiányosságra.

Kulcsszavak: börtön, fogvatartotti munkáltatás, börtönmunka, büntetés-végrehajtás, szakirodalom áttekintés

1. Bevezetés

A fogvatartottak munkáltatása, a rabmunka, a börtönipar mind olyan hívószavak, melyekkel időről-időre jó eséllyel találkozhatunk a hazai és a nemzetközi politikai retorikában, illetve a fősodorbeli médiában egyaránt. Politikai diskurzusformáló szerepe és a rá irányuló médiafigyelem ellenére azonban tudományos szempontból messze nem teljeskörűen feltérképezett területről van szó, hiszen a büntetés-végrehajtási munkáltatással kapcsolatos tudásunk meglehetősen töredezett.

Jelen rövid írás a fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó nemzetközi és hazai szakirodalom főbb vonulatait tekinti át. Ebből a célból előbb a nemzetközi és hazai szakirodalomban egyaránt felfedezhető fontosabb témaköröket veszem sorra, ezt követően pedig a nemzetközi és a hazai vizsgálódások tematikus sajátosságait ismertetem.

2. Metszetek a nemzetközi és a hazai szakirodalomban

A fogvatartotti munkáltatást érintően beazonosíthatók bizonyos témakörök, amelyek mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban szisztematikusan felfedezhetők. Az alábbiakban ezen témakörök közül két meghatározóbb területre térek ki: a fogvatartotti munkáltatás történeti gyökereit, valamint a jelenkori európai gyakorlatait érintő munkákra.

A fogvatartotti munkáltatás a börtöntörténeti munkákban

A fogvatartottak munkáltatása csaknem a szabadságvesztés büntetéssel egyidős jelenség, a kapitalizálódó, polgárosodó Európa vívmánya. A kapitalizmus kezdeti szakaszában a munkáltatás és a szegényügy kezelése meglehetősen szorosan összekapcsolódott (Gönczöl, 1991; Mezey, 2009a), a munkáltatáshoz kötődő dologházi eszmék pedig később innen kerültek át a modern büntetés-végrehajtás 19. századtól kibontakozó rendszerébe. (Kabódi & Mezey, 1990a; LeBaron, 2012) A szabadságvesztés büntetés elterjedése azonban elsősorban nem a büntetőjogi gondolkodás vagy a büntetési gyakorlat humanizálódásának eredményeként, sokkal inkább a kapitalista termelési rend kialakulásának korai időszakában jelentkező társadalmi problémák kezelésére szánt megoldásként vált elterjedté. Ezen a gondolaton alapul

¹ Phd hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola

Rusche és Kirchheimer (1939), a kritikai kriminológia fontos sarokkövét képező klasszikus műve, melynek alaptétele, hogy a büntetési formák olyan társadalmi termékek, amiket elsősorban a gazdasági folyamatok határoznak meg, és amelyek ezáltal elválaszthatatlanok a fennálló termelési mód működésétől és belső ellentmondásaitól. A szerzők szerint a börtönök elterjedése a kapitalista termelési rend kiépülésének és működésének velejárója. Olvasatukban a büntetés az osztályuralom gyakorlásának egy speciális formája, a társadalmi kontroll eszköze, a társadalmi rendszer integráns része. (Rusche, 1978; Rusche & Kirchheimer, 2003; Melossi, 2003;)

Rusche és Kirchheimer munkájának utólétele az 1968-as újrakiadást követően vált igazán intenzívvé, gondolatmenetük és elméleti alapvetéseik ekkor épültek be a felvilágosodás korabeli reformista büntetéselmélet újraértelmezését nyújtó börtöntörténeti munkákba (Gibson, 2011), valamint a bebörtönzés és munkaerőpiac kapcsolatát vizsgáló neomarxista kritikai kriminológiai vizsgálódásokba. A börtönrendszerek kialakulásának körülményeit újfajta megvilágításban vizsgáló revizionista börtöntörténeti munkák (Foucault, 1990; Ignatieff, 1978; Melossi & Pavarini, 1981; Rothman, 2002), valamint a bebörtönzés és a fogvatartotti munkáltatás politikai gazdaságtanát vizsgáló elemzések (Beckett & Western, 1999; Jankovic, 1977; Lynch, 2010; Michalowski & Carlson, 1999; Weiss, 1987, 2001) mind arra világítanak rá, hogy a fogvatartotti munkáltatási rendszerek épp úgy, ahogy a keretüket jelentő börtönrendszerek is, minden esetben az adott kor termékei, vagyis gazdasági, politikai, társadalmi körülmények által meghatározottak. Melossi és Pavarini (1981:131) szavaival élve: *“a maga idejében - a külső gazdaság-politikai helyzettől függően - ezen rendszerek mindegyike egyfajta kompromisszumot testesített meg az igazságügyi rendszeren belül, olykor éppen egymással meglehetősen ellentétes megközelítések kompromisszumát”*.

Hasonló perspektívára épülnek a hazai börtöntörténet hiánypótló narratívái is (Mezey, 2018; Lőrincz & Mezey, 2019), amelyek a fogvatartotti munkáltatást a *“külső adottságok és belső lehetőséget szőtte kényszerháló”* (Kabódi & Mezey, 1990:45) fényében vizsgálják, szisztematikusan feltárva a fogvatartotti munkáltatás nyugat-európai történeti előzményeit és hazai kezdeti fázisát (Kabódi & Mezey, 1990a; Kövér, 1994b, 1994a; Mezey, 2009b), valamint a büntetés-végrehajtási munkáltatás gazdasági-társadalmi és szervezeti kereteinek alakulását a börtönügyi kezdetektől egészen a rendszerváltás időszakáig (Lőrincz, 2003, 2006, 2011a, 2011b, 2014; Lőrincz & Nagy, 1997; Mezey, 1995).

Jelenkori fogvatartotti munkáltatási rendszerek és gyakorlatok Európában

A fogvatartotti munkáltatási gyakorlatok vonatkozásában meglehetősen kevés összehasonlító tanulmány létezik, aminek egyik legfőbb oka a büntetés-végrehajtással kapcsolatos kutatások megvalósításának nehézségeiben rejlik. Az adatgyűjtést illetően az adatok és információk hozzáférhetősége, az elemzés kapcsán pedig a jogszabályi környezet és a szervezeti sajátosságok sokfélesége jelenthet kihívást.

1999-ben jelent meg egy szerkesztett kötet (van Zyl Smit & Dünkel, 2018b), amely tizenhárom ország büntetés-végrehajtási munkáltatási rendszerét mutatja be. A kötetet 2018-ban ugyan újra kiadták, az új kiadás azonban változatlan tartalommal és adatokkal közli az eredeti írásokat. A fogvatartotti munkáltatás tendenciáinak vizsgálata során a kötet írásai mellett nemzetközi szervezetek átfogó jelentéseire, valamint ezen jelentések megállapításait ismertető áttekintő jellegű tanulmányokra, illetve néhány átfogóbb jellegű kutatásra támaszkodva tárhatók fel az elmúlt két évtized fogvatartotti munkáltatási rendszereinek főbb jellemzői.

A jogerősen elítélt fogvatartottak számára a munkáltatásban való részvétel a jogszabályokban rögzített kivételektől eltekintve (pl.: várandósság, idős kor, egészségügyi állapot) a legtöbb ország gyakorlatában kötelező (Kövér, 1993, 1994a; Lőrincz & Nagy, 1997; Pallo, 2010), így többek között Svájcban, Ausztriában, Japánban, Izraelben, Angliában és Walesben, Lengyelországban, Csehországban, Dániában, Svédországban, Németországban és Hollandiában. Annak ellenére azonban, hogy a jogszabályok a legtöbb esetben munkakötelezettséget írnak elő, a valóságban ez messze nem minden esetben érvényesül, méghozzá elsősorban a munkalehetőségek, illetve a termelési kapacitások korlátozottsága miatt. (Juhász, 2001; van Zyl Smit & Dünkel, 2018a) Finnországban és Németországban a fogvatartottak választhatnak, hogy munkát végeznek, vagy oktatásban vesznek részt. A munka visszautasítása Finnországban, Franciaországban, Angliában és Walesben nem von fegyelmi vétséget maga után. (Kantorowicz-Reznichenko, 2015)

Kivételesnek számít például Spanyolország esete, ahol a büntetés-végrehajtási jogszabály a fogvatartottak munkakötelezettsége helyett, a munkához való jogukat rögzíti, igaz, e jog érvényesítésének lehetséges korlátaival együtt. (Pallo, 2010) A munkához való jog érvényesítése és érvényesíthetősége a büntetés-végrehajtás keretei között meglehetősen vitatott kérdés, méghozzá elsősorban a falakon túli munkaerőpiaci helyzet, a szabad munkavállalókat esetlegesen sújtó munkanélküliség miatt. (van Zyl Smit & Dünkel, 2018a)

Ami a munkáltatásban részt vevő fogvatartottak arányát illeti, a 1990-es évek elején Nyugat-Európában a munkáltatási ráta 20 és 40 százalék között mozgott (Kövér, 1994a), Magyarországon pedig ekkoriban a fogvatartottak mintegy fele vett részt munkáltatásban. (Lőrincz & Nagy, 1997) Két 2015-ben megjelent tanulmány adatai szerint a 2010-es évek első felében a munkáltatási ráta Törökországban 21%, Romániában 27%, Portugáliában 35%, Finnországban 40%, Belgiumban 45% (Kantorowicz-Reznichenko, 2015; Neves, Reis, & Leitao, 2015), Lettországon 19%, Olaszországban 20%, Franciaországban 28%, Lengyelországban pedig 30% volt. (Maculan, Ronco, & Vianello, 2013) Ugyanebben a periódusban Magyarországon a fogvatartottak 45%-a vett részt büntetés-végrehajtási munkáltatásban. (BvOP, 2015)

A fogvatartottak által végzett munka kötelezettségként, avagy jogként való felfogása mellett a börtönmunkáltatás másik fontos dimenziója a fogvatartottak jogi státusza, az elvégzett munkáért járó díjazás, valamint a keresmény feletti rendelkezés kérdése. A legtöbb ország esetében a fogvatartottak nem tartoznak a munkajog hatálya alá, ezzel összefüggésben díjazásuk is messze elmarad a piaci bérek színvonalától, miközben jellemző gyakorlat az is, hogy a fogvatartottak keresményének számottevő részét a büntetés-végrehajtási tartáshoz való hozzájárulás címén levonja, bizonyos hányadát pedig a szabadulás időpontjáig zárolja. (Lőrincz & Nagy, 1997; van Zyl Smit & Dünkel, 2018a)

Egy 1996-ban végzett összehasonlító kutatás szerint a munkáltatásban részt vevő fogvatartottak javadalmazása a vizsgált országok többségében nem érte el a legalacsonyabb fizetési kategóriába sorolt börtöntisztviselők átlagbérenek 10%-át. Ez az arány csak Belgium, Svédország, Horvátország, Dánia és Franciaország esetében emelkedett 10% fölé. (Juhász, 2001) A 2000-es évek közepének adatai alapján a fogvatartottak napi átlagbére Finnországban, Spanyolországban és Németországban 6,3 és 10,6 euró, Franciaországban 13,2 euró, Svédországban és Ausztriában pedig 36 és 37,5 euró körül mozgott. (Kantorowicz-Reznichenko, 2015; Pallo, 2010; Shea, 2007) Nincs azonban részletes információnk arra vonatkozóan, hogy a keresménye felett a fogvatartott részben vagy egészben maga rendelkezik-e, illetve, hogy azt adott esetben pontosan milyen levonások terhelik.

3.A nemzetközi szakirodalom súlypontjai – Az egyesült államokbeli tapasztalatok dominanciája

A fogvatartotti munkáltatást vizsgáló elemzések túlnyomó hányada angolszász országokat vizsgál, azon belül is erősen felülreprezentált az Egyesült Államok büntetés-végrehajtási rendszere, amely a bebörtönzési ráta tekintetében köztudottan a büntető rendszerek spektrumának egyik szélsőségét testesíti meg. (Beckett & Western, 2001; Parenti, 2000) Az Egyesült Államok tapasztalatait feldolgozó írások között egyebek mellett találunk a fogvatartotti munkáltatás rabszolgasághoz és kényszermunkához fűződő viszonyával (Armstrong, 2012; Bair, 2007; Gilmore, 2000; Kang, 2009), illetve a börtönipari komplexum anomáliáival foglalkozó tanulmányokat (Chang & Thompkins, 2002; Parenti, 2000; Thompson, 2012), valamint a fogvatartotti munkáltatást politikai gazdaságtani szempontból megközelítő munkákat (Bair, 2007; LeBaron, 2008; Scherrer & Shah, 2017; Weiss, 1987, 2001). A továbbiakban ezen tématerületek rövid ismertetése következik.

A fogvatartotti munkáltatás kényszermunkához való viszonya

A nemzetközi jogi dokumentumok, így például a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet kényszer- vagy kötelező munkáról szóló 29. sz. Egyezménye (2. cikk), az Emberi Jogok Európai Egyezménye (4. cikk), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (8. cikk), valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (5. cikk) egyaránt tiltja a kényszermunkát, az elítélt fogvatartottak munkáltatását ennek kapcsán ugyanakkor mindegyik dokumentum kivételként nevesíti. Egészen addig tehát, amíg a nemzetközi emberi jogi dokumentumokat, valamint a nemzeti jogszabályokat vesszük alapul, a fogvatartotti munkáltatás nem tekinthető sem egyfajta szolgáltatásnak, sem pedig a kényszermunka nemzetközi jogi szempontból elítélendő megnyilvánulási formájának. Ennek értelmében az államnak joga van ahhoz, hogy az elítélt fogvatartottak számára munkakényszert írjon elő. (De Jonge, 2018)

Annak ellenére azonban, hogy jogi szempontból a büntetés-végrehajtási munkáltatás széles körben elfogadott és legális gyakorlat, a témával foglalkozó írások egy része a fogvatartotti munkáltatást a modernkori rabszolgaság keretében értelmezi. Ezt az álláspontot képvisel többek között Bair, aki az Egyesült Államok fogvatartotti munkáltatási rendszerét gazdasági és osztályelemzés keretében vizsgálja. Bair amellet érvel, hogy a rabszolgaság fogalmát nem szabadna a tulajdonjog tartalmi eleméhez kapcsolni. Véleménye szerint az Egyesült Államok fogvatartottait azzal együtt is szolgáltatás sújtja, hogy nem képezik az állam tulajdonát, illetve munkájukért bizonyos mértékű díjazásban részesülnek. (Bair, 2007)

A modernkori rabszolgaság narratívája különösen hangsúlyos az Egyesült Államokban, ahol az afroamerikai lakosság elnyomása hosszú múltra tekintve vissza, és ahol a faji szegregáció alapjául szolgáló ún. Jim Crow törvények idejében a rabmunka a faji elnyomás és kontroll kiemelt eszközét jelentette. (Childs, 2015; Gormant, 1997; Lichtenstein, 1996; Mancini, 1996) Sok szerző jelenleg is ezt a szisztematikus faji elnyomást és intézményesített rasszizmust azonosítja az Egyesült Államok büntetőpolitikájában és börtönrendszerében, tekintettel arra, hogy a faji dimenzió ma is a büntető-igazságszolgáltatási rendszer egyik legmeghatározóbb eleme az országban. (Alexander, 2010; Davis, 2000; Gilmore, 2000) Mindez a kriminalizációs tendenciákon és a bebörtönzési arányszámokon túl tetten érhető például a déli államokban fogvatartotti munkáltatási gyakorlatában, ahol a néhány évtizede újra megjelent munkáltatási megoldások formájukat tekintve is az ültetvényes rabszolga- és rabmunka stigmatizáló és kizsákmányoló jellegzetességeit idézik. (Armstrong, 2012; Gormant, 1997)

4.A börtönipar komplexum olvasatai és a fogvatartotti munkáltatás politikai gazdaságtana

Egy másik meghatározó, egyben az imént említettekkel szoros kapcsolatban álló vonulata az egyesült államokbeli fogvatartotti munkáltatásra fókuszáló szakirodalomnak a börtönipar gazdasági jelentőségét vizsgálja. A börtönipari komplexum narratívái elsősorban a piaci cégek szerepét és a profitlogika büntetés-végrehajtásra gyakorolt hatását vizsgálják, egyrészt a börtönprivatizáción, másrészt pedig a piaci cégek börtöniparban való részvételén keresztül. (Chang & Thompkins, 2002; Davis, 2003; Parenti, 2000)

1979-ben az Egyesült Államok kongresszusa négy évtizednyi tiltás után újra zöld utat adott annak, hogy a fogvatartottak munkaerejét üzleti szereplők hasznosíthassák, az így előállított termékeket pedig államközi nyílt piacokon értékesíthessék, lehetővé téve ezáltal azt, hogy piaci cégek az olcsó fogvatartotti munkaerő alkalmazása révén juthassanak gazdasági előnyökhöz. (Chang & Thompkins, 2002) Egy érdekvédői civil szervezet adatbázisa szerint az Egyesült Államokban jelenleg több mint négyezer cég húz hasznot a fogvatartottak munkájából. (Worth Rises, 2020) A piaci érdekeltségek büntetés-végrehajtáson belüli megjelenésének másik dimenziója, amelyet a börtönipari komplexumra épülő megközelítések kiemelten kezelnek, a börtönprivatizáció jelensége. A magánbörtönök esetében a fogvatartás helyszínül szolgáló épületet a cég maga építteti vagy vásárolja, a teljeskörű üzemeltetést pedig az állammal kötött szerződés alapján látja el. A börtönprivatizáció ellenzői a magánbörtönökkel szembeni érvek kapcsán a gazdasági szempontok mellett többnyire a büntetés-végrehajtási személyi állomány nem megfelelő képzettségi szintjét, a szakmai minőségbiztosítás, valamint az elszámoltathatóság és demokratikus kontroll hiányát emelik ki. (Chang & Thompkins, 2002)

A börtönipari komplexum olvasait gyakran éri kritikai amiatt, hogy magyarázataikban túlzott szerepet tulajdonítanak a profit-motivációnak és a piaci logikának, annak ellenére, hogy a privát cégek által történő munkáltatás, illetve a börtönprivatizáció az Egyesült Államok börtönnépességének csupán kis hányadát érinti. (LeBaron, 2012; Scherrer & Shah, 2017; Wacquant, 2010) Némiképp árnyaltabb képet adnak a fogvatartotti munkáltatás egyesült államokbeli gyakorlatairól azok a strukturalista-történeti elemzések (Conley, 1980; LeBaron, 2008; Scherrer & Shah, 2017; Weiss, 1987, 2001), amelyek börtönmunkát a Rusche-Kirchheimer tradíció szellemében vizsgálják. Ezek a munkák jellemzően arra világítanak rá, hogy a fogvatartotti munkáltatás az olcsó munkaerő hasznosításának lehetőségén túl a börtönnépesség kontroll alatt tartásának eszköze is egyben. A börtönmunkáltatás összetett természete ennél fogva szükségessé teszi, hogy azt más munkaformákkal és külső munkaerőpiaci folyamatokkal való viszonyában, az állami szerepvállalással és politikai stratégiákkal összefüggésben vizsgáljuk. (LeBaron, 2008, 2012)

5.A hazai szakirodalom hangsúlyai

Hazai viszonylatban a fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó, korábbiakban már röviden áttekintett hiánypótló történeti munkákon kívül kívül kevés olyan tanulmánnyal találkozni, amely kifejezetten a fogvatartotti munkáltatásra fókuszálna. Amennyiben mégis, a büntetés-végrehajtási munkáltatás rendszerével foglalkozó kisszámú munkák túlnyomórészt leíró jellegűek és szervezeti fókuszúak, vagyis a fogvatartotti munkáltatást jellemzően a büntetés-végrehajtási szervezet perspektívájából mutatják be. Ide sorolhatók (1) az egyes büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok történetét és működését bemutató írások, (2) a fogvatartotti munkáltatás rendszerének kialakításával és működtetésével kapcsolatos szakpolitikai diskurzus anyagai, vagy éppen a fogvatartotti munkáltatást az (3) intézeti biztonsággal, (4) a fogvatartottak jogállásával és díjazásával, vagy éppen (5) a munkaegészségüggyel kapcsolatban tárgyaló munkák.

A fogvatartotti munkáltatást érintő hazai szakirodalom (a börtöntörténeti munkákon túl) alapvetően gyakorlati és szakpolitikai orientációval bír, fókuszában a fogvatartotti munkáltatás tudományos elemzése helyett sokkal inkább az azzal kapcsolatos szakmai kérdések állnak. Ezek az írások azért, hogy részletes képet szolgáltatnak a büntetés-végrehajtási munkáltatás egy-egy aspektusáról, kétségtelenül értékes és nélkülhetetlen forrásul szolgálnak a téma kutatói számára. Ezzel együtt azonban az is elmondható, hogy a hazai viszonyokra vonatkozóan kevés olyan elemzés létezik, amely a fogvatartotti munkáltatás jelenlegi helyzetével kapcsolatosan ezeket a különböző aspektusokat egyetlen keretben integrálná.

6.Összegzés

A fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó szakirodalomról a fentiekben ismertetett rövid összefoglaló alapján kijelenthető, hogy habár a történeti kutatások jelentős hagyományokkal bírnak, egyéb tekintetben a szakirodalom meglehetősen széttagolt. Az irodalom azonban nem csak a vizsgált dimenziók tekintetében töredezett, az egyesült államok büntetés-végrehajtási munkáltatási rendszerével foglalkozó írások határozott túlsúlya miatt területi fókusz tekintetében is meglehetősen egyenlőtlen. A fogvatartotti munkáltatás szempontjából a legátfogóbb elemzéseket jelenleg azok a történeti és politikai gazdaságtani elemzések szolgáltatják, melyek alapvetése, hogy adott korszakokban működő munkáltatási rendszereket, valamint azok céljait és a célok egymáshoz való viszonyát jellemzően a gazdasági ciklusok, a strukturális lehetőségek és kényszerek, valamint a különböző állami politikák alakítják. Nagy szükség volna ugyanakkor olyan munkákra, amelyek a fogvatartotti munkáltatást az Egyesült Államokétól eltérő kontextusban, annak történeti, gazdasági, társadalmi és szervezeti dimenzióit integrálva vizsgálják.

Hivatkozások

- Alexander, M. (2010). *The New Jim Crow. Mass Incarceration in the Age of Colorblindness*. New York: New Press.
- Armstrong, A. C. (2012). Slavery Revisited in Penal Plantation Labor. *Seattle University Law Review*, 35(3), 869–910.
- Bair, A. P. (2007). *Prison Labor in the United States. An Economic Analysis*. New York: Routledge
- Beckett, K., & Western, B. (1999). How Unregulated Is the U . S . Labor Market? The Penal System as a Labor Market Institution. *American Journal of Sociology*, 104(4), 1030–1060.
- Beckett, K., & Western, B. (2001). *Governing Social Marginality : Welfare, Incarceration, and the Transformation of State Policy*. 3(1), 43–59.
- BvOP (2015). *Börtönstatisztikai Szemle 2015/2*. Budapest: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.
- Chang, T. F. H., & Thompkins, D. E. (2002). Corporations Go to Prisons: The Expansion of Corporate Power in the Correctional Industry. *Labor Studies Journal*, 27(1), 45–69.
- Childs, D. (2015). *Slaves of the State. Black Incarceration from the Chain Gang to the Penitentiary*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Conley, J. A. (1980). Prisons, production, and profit: Reconsidering the importance of prison industries. *Journal of Social History*, 14(2), 257–275.
- Davis, A. Y. (2000). From the Convict Lease System to the Super-Max Prison. In *States of Confinement: Policing, Detention, and Prison*. New York: Palgrave Macmillan.
- Davis, A. Y. (2003). *Are Prison Obsolete?* New York: Seven Stories Press.
- De Jonge, G. (2018). Still “Slaves of the State”: Prison Labour and International Law. In *Prison Labour: Salvation or Slavery? International perspectives* (pp. 313–334). New York: Routledge.
- Foucault, M. (1990). *Felügyelet és büntetés a börtön története*. Budapest: Gondolat.

- Gibson, M. (2011). Global Perspectives on the Birth of the Prison. *American Historical Review*, 16(4), 1040–1063.
- Gilmore, K. (2000). *Slavery and Prison Understanding the Connections*. 27(3), 195–205.
- Gönczöl, K. (1991). *Bűnös szegények*. Budapest: Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó.
- Gormant, T. M. (1997). *Back on the Chain Gang: Why the Eighth Amendment and the History of Slavery Proscribe the Resurgence of Chain Gangs*. 85(2), 441–478.
- Ignatieff, M. (1978). *A just measure of pain. The penitentiary in the industrial revolution 1750-1850*. New York: Patheon Books.
- Jankovic, I. (1977). Labor Market and Imprisonment. *Crime and Social Justice*, 8 (Fall-Winter), 17–31.
- Juhász, Z. (2001). Dolgozni kell(ene). A börtönmunka néhány aspektusa nemzetközi kitekintésben. *Börtönügyi Szemle*, 20(1), 11–26.
- Kabódi, C., & Mezey, B. (1990). A munka szerepváltozásai a büntetésvégrehajtásban. *Börtönügyi Szemle*, 9(1), 49–61.
- Kabódi, C., & Mezey, B. (1990). Munkabüntetések a huszadik században. *Börtönügyi Szemle*, 9(2), 43–55.
- Kang, S. (2009). Forcing Prison Labor: International Labor Standards, Human Rights and the Privatization of Prison Labor in the Contemporary United States. *New Political Science*, 31(2), 137–161.
- Kantorowicz-Reznichenko, E. (2015). Reducing Prison Costs Through Prison Labour: A Law and Economics Approach. *SSRN Electronic Journal*, (January 2015).
- Kövér, Á. (1993). Foglalkoztatás. Kérdőjelek itthon. Nemzetközi gyakorlat. *Börtönügyi Szemle*, 12(4).
- Kövér, Á. (1994). Munkáltatás a büntetésvégrehajtásban - történeti tapasztalatok és nemzetközi összehasonlítás - a jelenlegi honi reformtörekvések tükrében. *Kriminológiai és Kriminálstatisztikai Évkönyv*, 187–226.
- Kövér, Á. (1994). Rabmunka. Történeti áttekintés a 18. századtól. *Börtönügyi Szemle*, 13(1), 81–91.
- LeBaron, G. (2008). Captive labour and the free market: Prisoners and production in the USA. *Capital & Class*, 32(2), 59–81.
- LeBaron, G. (2012). Rethinking Prison Labor - Social Discipline and the state in historical perspective. *The Journal of Labor and Society*, 15(3), 327–351.
- Lichtenstein, A. (1996). *Twice the work of free labour: The political economy of convict labour in the New South*. London: Verso.
- Lőrincz, J. (2003). Büntetőpolitika és büntetés - végrehajtás 1970 és 2002 között. *Jogelméleti Szemle*, (4).
- Lőrincz, J. (2007). A sztálini büntetőpolitika és konzekvenciái a hazai büntető. *Börtönügyi Szemle*, 26(2).
- Lőrincz, J. (2011). Börtönügyünk a hanyatló Kádár-korszakban 1970–1989. *Rendvédelem-Történeti Füzetek*, 20(23), 78–90.
- Lőrincz, J. (2011). Börtönügyünk a rendszerváltozás idő szakában. *Börtönügyi Szemle*, 30(2), 67–79.
- Lőrincz, J. (2014). A magyar börtönügy fénykora 1880-tól 1913-ig. *Börtönügyi Szemle*, 33(1), 15–22.
- Lőrincz, J., & Mezey, B. (2019). *A magyar börtönügy története*. Budapest: Dialóg Campus.
- Lőrincz, J., & Nagy, F. (1997). *Börtönügy Magyarországon*. Budapest: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.
- Lynch, M. J. (2010). Radical Explanations of Penal Trends: The Rate of Surplus Value and the Incarceration Rate in the U.S., 1977-2004. *Journal of Crime and Justice*, 33(2), 63–95.

- Maculan, A., Ronco, D., & Vianello, F. (2013). *Prison in Europe: overview and trends*. European Prison Observatory.
- Mancini, M. (1996). *One Dies, Get Another: Convict Leasing in the American South*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Melossi, D. (2003). A New Edition of “Punishment and Social Structure” Thirty-Five Years Later: A Timely Event. *Social Justice*, 30(1), 248–263.
- Melossi, D., & Pavarini, M. (1981). *Prison and the Factory. Origins of the penitentiary system*. London, Basingtoke: Macmillan Press.
- Mezey, B. (1995). *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Budapest: Osiris-Századvég.
- Mezey, B. (2009). A munkaethosz és a szegényrendészet kriminalizálódása. *Börtönügyi Szemle*, 28(3), 1–20.
- Mezey, B. (2009b). *A munkáltatás szerepe a büntetés-végrehajtás történetében*. Akadémiai doktori értekezés.
- Mezey, B. (2018). *A börtönügy a 17–19. században*. Budapest: Gondolat.
- Michalowski, R. J., & Carlson, S. M. (1999). Unemployment, Imprisonment, and Social Structures of Accumulation: Rusche-Kirchheimer Hypothesis. *Criminology*, 37(2), 217–250.
- Neves, P., Reis, S., & Leitao, T. (2015). *Prison work models critical review. Prison Work Comparion Framework*. Ecopris.
- Pallo, J. (2010). Az elítéltek foglalkoztatása az európai büntetés-végrehajtási gyakorlatban. *Börtönügyi Szemle*, 29(4), 35–58.
- Parenti, C. (2000). *Lockdown America*. London: Verso.
- Rothman, D. J. (2002). *The discovery of the asylum: Social order and disorder in the new republic*. New York: Aldine De Gryter.
- Rusche, G. (1978). Labor Market and Penal Sanction: Thoughts on the Sociology of Criminal Justice. *Social Justice*, 40(Fall-Winter), 2–8.
- Rusche, G., & Kirchheimer, O. (2003). *Punishment and Social Structure*. New York: Routledge.
- Scherrer, C., & Shah, A. (2017). The Political Economy of Prison Labour: From Penal Welfarism to the Penal State. *Global Labour Journal*, 8(1), 32–48.
- Shea, E. (2007). *Why work? A study of Prison Labour in England, France and Germany*. Berlin: Duncker & Humblot.
- Thompson, H. A. (2012). The prison industrial complex: A growth industry in a shrinking economy. *New Labor Forum*, 21(3), 38–47.
- van Zyl Smit, D., & Dünkel, F. (2018a). Conclusion: Prison Labour - Salvation or Slavery? In *Prison Labour - Salvation or Slavery?* (pp. 335–349).
- van Zyl Smit, D., & Dünkel, F. (2018b). *Prison Labour: Salvation or Slavery?* New York: Routledge.
- Wacquant, L. (2010). Prisoner reentry as myth and ceremony. *Dialectical Anthropology*, 34(4),
- Weiss, R. P. (1987). *Humanitarianism, labour exploitation, or social control? A critical survey of theory and research on the origin and development of prisons*. 12(3), 331–350.
- Weiss, R. P. (2001). “Repatriating” low-wage work: The political economy of prison labor reprivatization in the postindustrial United States. *Criminology*, 39(2), 253–291.